

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій
Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних технологій

Кваліфікаційна робота

бакалавра

Тема:

Система наукометричних послуг університетських бібліотек України

Виконав:

здобувач 4 курсу бакалаврата
денної форми навчання
спеціальності 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
Міницька Є.М.

Науковий керівник: д. пед. н.,
проф.

Соляник А.А.

Рецензент: Кирпа Т.О., директор
бібліотеки ХДАК

Харків - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАУКОМЕТРІЇ ТА РОЛІ БІБЛІОТЕК У НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ.....	6
1.1. Поняття наукометрії та її значення для розвитку науки.....	6
1.2. Бібліотеки як центри наукової комунікації та популяризації наукових знань	9
1.3. Роль наукометричних послуг у підвищенні видимості наукових досліджень	14
РОЗДІЛ 2. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАУКОМЕТРИЧНИХ ПОСЛУГ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ	18
2.1. Порівняльний аналіз наукометричних послуг, що надаються провідними бібліотеками ЗВО України.....	18
2.2. Оцінка ефективності наукометричних послуг та виявлення проблемних питань	23
2.3. Визначення напрямів підвищення ефективності наукометричних послуг університетських бібліотек України	35
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сучасних викликів заклади вищої освіти України активно адаптуються до нового наукометричного інструментарію оцінки продуктивності їх дослідницької діяльності. В Україні відбувається інтенсивний розвиток інфраструктури для збору та аналізу наукометричних даних, що передбачає створення національних баз даних, систем відкритого доступу до наукових публікацій, інституційних репозитаріїв, а також інших інструментів для оцінки результативності науковців.

Університети та наукові організації в Україні все більше покладаються на наукометричні показники для оцінювання наукової діяльності своїх дослідницьких підрозділів, що дозволяє ідентифікувати їхні сильні та слабкі сторони, а також розробляти стратегії для підвищення наукових досягнень. Використання наукометричних показників у аналізі наукової діяльності значно впливає на прийняття рішень щодо фінансування, кар'єрного просування вчених та розподілу ресурсів для проведення наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Різноманітні аспекти наукометрії та її вплив на бібліотечну справу досліджували такі вчені, як І. Драч, В. Зінченко, Ю. Куліш, М. Луговий, М. Назаровець, О. Петроє, Д. Ткаченко та інші. Зокрема, В. Зінченко у своїй роботі зазначає значення наукометричних показників для інтернаціоналізації науки та вищої освіти, підкреслюючи, що наукова ідентифікація та ранжування є важливими факторами, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності університетів на міжнародному рівні.

Враховуючи ці тенденції, сучасні університетські бібліотеки повинні впроваджувати цифрові інструменти, які дозволяють ефективно відстежувати публікаційну активність науковців і сприяти розвитку наукової комунікації. Так, Ю. Куліш у своєму дослідженні звертає увагу на роль бібліотеки ЗВО в

системі наукометричного супроводу науково-дослідної діяльності, зазначаючи, що бібліотеки повинні не лише надавати доступ до наукових публікацій, а й активно підтримувати наукометричні профілі науковців. Крім того, М. Назаровець підкреслює значення цифрових інструментів у підтримці наукової комунікації та інтеграції наукометричних систем в роботу бібліотек.

Наукові публікації В. Лугового, І. Драча, О. Петроє розглядають теоретичні та методичні аспекти модернізації наукометричних механізмів, що є важливими для підвищення дослідницької спроможності університетів України в умовах концепції «Відкрита наука».

Метою дослідження є визначення резервів удосконалення системи наукометричних послуг університетських бібліотек України.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

- дослідити сутність та завдання наукометрії та її значення для розвитку науки;
- розглянути університетські бібліотеки як центри наукової комунікації та популяризації наукових знань;
- визначити роль наукометричних послуг бібліотек у підвищенні видимості результатів наукових досліджень;
- проаналізувати наукометричні послуги, що надаються провідними бібліотеками України;
- оцінити ефективність системи наукометричних послуг університетських бібліотек України;
- визначити напрями вдосконалення системи наукометричних послуг університетських бібліотек України.

Об'єктом дослідження є складові системи наукометричних послуг сучасної університетської бібліотеки.

Предмет дослідження — сучасний стан та напрями вдосконалення системи наукометричних послуг університетських бібліотек України.

Методи дослідження. У процесі аналізу наукометричних послуг використовувалися такі методи, як діалектичний, що дозволяє розглядати питання в їхньому розвитку та взаємозв'язку, а також системно-структурний, що допомагає виявити основні компоненти та етапи функціонування системи наукометричних послуг сучасної університетської бібліотеки, контент-аналіз сайтів університетських бібліотек України щодо асортименту надання ними наукометричних послуг; методи порівняння, узагальнення та аналітичні підходи для оцінки ефективності наукометричних послуг бібліотек.

Наукова новизна полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення системи наукометричних послуг в університетських бібліотеках, що враховують сучасні вимоги наукової спільноти та технологічні інновації.

Практична значущість результатів дослідження полягає в формуванні практичних рекомендацій для університетських бібліотек щодо підвищення ефективності їх системи наукометричних послуг, що сприятиме підвищенню якості наукових досліджень та їх видимості на міжнародному рівні.

Структура дослідження. Основний текст роботи охоплює 37 сторінок, в тому числі 6 таблиць та 4 рисунки. Список використаних джерел містить 30 найменувань, оформлених на 4 сторінках. Дослідження включає 4 додатки, розміщених на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАУКОМЕТРІЇ ТА РОЛІ БІБЛІОТЕК У НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ

1.1. Поняття наукометрії та її значення для розвитку науки

Наукометрія — це наукова дисципліна, що займається кількісним аналізом наукової діяльності та результатів досліджень. Об'єктом наукометрії виступає наукова діяльність суспільства, а предметом є оцінка та прогнозування дослідницької активності через моніторинг наукових комунікацій [26].

Сучасні тенденції розвитку суспільства, зокрема глобалізація інформаційно-комунікаційної сфери, спричиняють трансформації вищої освіти, зокрема й університетських бібліотек. Зростають вимоги до їхньої діяльності, зокрема з'являється потреба в запровадженні нових послуг, орієнтованих на моніторинг, аналіз та інтеграцію результатів наукових досліджень у міжнародний простір. Це сприяє формуванню позитивного іміджу не тільки в межах країни, а й у глобальному масштабі.

Упродовж останнього десятиліття наукометричні показники, зокрема індекс Гірша (h-індекс) та імпакт-фактор журналів (Journal Impact Factor, JIF), набули широкого застосування, а також зазнали критики [14]. Значний вплив у цьому контексті мають платформи Google Scholar, Scopus та Web of Science, що здійснюють збір і аналіз даних щодо цитованості для оцінки наукової продуктивності [19; 30]. На основі цих наукометричних індикаторів формуються рейтинги дослідників, видань, наукових співтовариств та установ.

Хоча високий рівень цитованості може слугувати показником уваги до наукового матеріалу, такий інтерес не завжди є свідченням наукової цінності. Деякі визначні наукові здобутки можуть потребувати часу для належного визнання, що обмежує їхню цитованість, тоді як певні резонансні або

політично вмотивовані публікації іноді набирають значну кількість цитувань, незважаючи на сумнівну наукову цінність. Надмірна залежність від цитованості, яка закріплена у сучасних вимогах МОН України, може призводити до викривлень оцінки наукових досягнень. Як зазначають дослідники, «в науці важливі результати, а не рейтинги» [0, с. 24].

Водночас критика наукометричних показників не завжди є обґрунтованою. Певні науковці та редактори, відкидаючи зв'язок між цитованістю і науковою якістю, іноді заперечують вагомість цих показників. Як зазначають Монтезеріан і Дорч, «хоча кількість публікацій, цитованість, h-індекс та JIF є релевантними та можуть розглядатися як міра видимості та популярності, вони не завжди відображають інтелектуальну цінність або наукову якість» [25].

Незважаючи на наявну критику, значна частка високореєтингових наукових статей є справді цінними здобутками. Проте слід враховувати, що об'єктивність оцінки наукової значущості підвищується завдяки комплексному підходу, який охоплює такі фактори, як специфіка галузі, культурні відмінності у публікаційних і цитувальних практиках, етап кар'єри автора тощо. Тому певною мірою можна погодитися з твердженням, що «наукометричні показники, як-от h-індекс та JIF, можуть викликати труднощі, оскільки ці індекси зазвичай не враховують вік чи етап кар'єри автора, розмір галузі, культурні особливості публікацій та цитування у різних дисциплінах, співавторство тощо» [25].

Часом висловлюються необґрунтовані твердження про те, що наукометрія повинна використовувати інші показники та критерії, ніж бібліометрія, що спричиняє сумніви в корисності бібліометричних індикаторів для наукової оцінки. Однак наукометрія тісно пов'язана з бібліометрією та аналізом наукових показників і індикаторів. Як зазначають Montazerian і Dorch, ці підходи можуть дати уявлення про те, де і як розвивається наука, проте надмірна орієнтація академічної успішності на

кількість публікацій і цитувань, а не на їхній зміст, є проблемою сучасної науки [25].

Очікувати від кількісного наукометричного аналізу здатності оцінювати якість наукової продукції та її майбутній вплив не є виправданим. Монтазеріан і Дорч наголошують, що наукометрія повинна допомагати у визначенні наукового прогресу, прогнозуванні тенденцій і виявленні прогалин у дослідженнях. Такий аналіз базується на статистичних методах, орієнтованих на науковий контент, кількість та іноді якість публікацій.

Водночас автори зауважують, що для комплексної оцінки наукових результатів доцільніше залучати експертну оцінку, яка зосереджена на впливі та оригінальності робіт, ніж обмежуватися лише кількісними показниками. Як зазначено, «результати дослідників повинні оцінюватися через експертну оцінку на основі впливу, оригінальності, сили, відтворюваності та актуальності їхніх публікацій» [25].

Поєднання кількісних та якісних методів може сприяти більш об'єктивному оцінюванню, але результат буде залежати не лише від коректного добору індикаторів, а й від кваліфікації експертів у відповідній тематиці. Як зазначають Montazerian і Dorch, важливість експертної оцінки особливо зростає, коли мова йде про аналіз якості наукового вкладу з огляду на його новизну та значення для майбутніх досліджень [25].

Ще одним викликом для наукометрії є комерціалізація роботи наукометричних баз даних, які переважно підтримуються приватними компаніями. Комерційні інтереси обмежують доступ до даних, що впливає на ефективність та повноту цитування. Як зазначає Зінченко, через обмежений доступ до наукометричних матеріалів не досягається належне ранжування та індексування робіт і їхніх авторів [0, с. 23].

Комерціалізація наукометричних баз даних не лише створює додатковий фінансовий бар'єр, який не завжди можуть подолати науковці, особливо з менш забезпечених країн, але й породжує низку інших проблем. Наприклад, жорсткі вимоги до оприлюднення наукових результатів у

виданнях, що індексуються виключно в базах WoS та Scopus [27], суперечать принципам академічної свободи та доброчесності. Такий підхід обмежує вибір науковцями журналів, у яких вони можуть публікуватися з урахуванням специфіки власних досліджень, що, у свою чергу, сприяє появі «наукових млинів», які за оплату пропонують підготувати та супроводити статті для публікацій у зазначених базах [0, с. 25].

Ще одна проблема, що виникає через необхідність публікацій у певних журналах, — це перехід на англійську мову. Використання англійської мови як універсальної мови науки є загальноприйнятим, проте обов'язковий переклад на англійську порушує свободу наукового висловлювання. Крім того, примусова вимога до публікацій англійською у закритих міжнародних журналах може спричинити занепад національної науки, пригальмувати розвиток вітчизняних наукових шкіл, журналів та мови [0, с. 25].

Ці питання відображають проблеми перехідного періоду наукової спільноти України, і, якщо їх не вирішити належним чином, вони можуть призвести до деградації наукової сфери. Відсутність адекватної підтримки та політики щодо адаптації науковців до вимог наукометрії в Україні збільшує ризик втрати частини дослідників, які можуть обрати закордонні наукові інституції з кращими умовами для реалізації своїх професійних прагнень. Переважно науковці в Україні самостійно мають адаптуватися до нових вимог, що нерідко призводить до втрати мотивації, а іноді й до зниження здатності займатися науковою діяльністю на належному рівні, не кажучи вже про можливість творчої реалізації.

1.2. Бібліотеки як центри наукової комунікації та популяризації наукових знань

Університетські бібліотеки запроваджують низку інновацій для забезпечення сучасного підходу та розширення інформаційного потоку, спрямованого на науковий розвиток, що дозволяє користувачам отримувати

доступ до найсучасніших і найактуальніших інформаційних ресурсів. Зміни у рівні та формі освіти в університетах зумовлюють необхідність переосмислення цілей бібліотек, перегляду завдань та встановлення нових пріоритетів їхньої діяльності. Університетські бібліотеки виступають багатофункціональними інституціями, беручи на себе функції, які раніше виконували інші підрозділи освітніх установ [21].

Так, Ю. Куліш у своєму дослідженні звертає увагу на роль бібліотеки ЗВО в системі наукометричного супроводу науково-дослідної діяльності, зазначаючи, що бібліотеки повинні не лише надавати доступ до наукових публікацій, а й активно підтримувати наукометричні профілі науковців [3]. Крім того, М. Назаровець підкреслює значення цифрових інструментів у підтримці наукової комунікації та інтеграції наукометричних систем в роботу бібліотек [5].

Наукові публікації за ред. В. Лугового, І. Драча, О. Петроє, розглядають теоретичні та методичні аспекти модернізації наукометричних механізмів, що є важливими для підвищення дослідницької спроможності університетів України в умовах концепції «Відкрита наука» [21].

Відкрита наука сприяє не лише розвитку дослідницької діяльності, а й вдосконаленню методів проведення досліджень, освітнього процесу та інновацій, їх архівуванню та управлінню, а також глобальному поширенню [26]. Цей підхід пришвидшує процеси досліджень, сприяє розвитку академічної доброчесності, співпраці та обміну знаннями. Як зазначають українські науковці, університети повинні стати основними агентами поширення принципів відкритої науки [23].

Діяльність університетських бібліотек як центрів наукової комунікації також відображена в міжнародному досвіді. Аналіз матеріалів, представлених на веб-сайтах установ [32, 33, 34, 35], дозволяє виокремити шість ключових напрямків наукометричної діяльності, що реалізується в університетських бібліотеках Європи.

1) Інформаційна підтримка користувачів. На сайтах бібліотек зазвичай розміщені стислі відомості про наукометрію, які включають основні поняття (терміни та визначення), характеристики індексів цитування, а також інформацію про наукометричні показники та інструменти. Серед матеріалів можна знайти рейтинги університетів (з описами та принципами формування), інформаційні ресурси (презентації, буклети), рекомендовану літературу та анонси майбутніх конференцій, семінарів, тренінгів тощо.

2) Виконання наукометричних досліджень, аналіз та оцінка наукових результатів. Бібліотеки пропонують користувачам послуги з проведення пошуку, аналізу наукометричних показників та їх інтерпретації, аналізу цитування, картографування дослідницьких напрямків, а також вивчення можливих співавторств і напрямків наукової співпраці.

3) Консультаційна служба. Консультаційна служба спрямована на допомогу користувачам у самостійному пошуку, визначенні та інтерпретації різних наукометричних індикаторів для журналів, статей, авторів і установ. Крім того, користувачі можуть отримати рекомендації щодо написання та оптимізації стратегій публікації статей (для підвищення їх видимості), а також запросити ідентифікаційний номер, наприклад ORCID.

4) Наукометрія для бібліотекарів. Наукометричні дані активно використовуються бібліотекарями як інструмент підтримки прийняття рішень під час придбання журналів і баз даних, аналізу та оцінки бібліотечного фонду, експертизи видань, а також для вивчення використання журналів, статистики їх завантаження та електронних колекцій.

5) Навчання та підготовка користувачів. Бібліотеки організовують різноманітні семінари, тренінги та практикуми з наукометрії або розміщують інформацію про них на своїх сайтах, що дозволяє зареєструватися для участі.

6) Участь у проектах. Бібліотеки беруть участь у національних і міжнародних проектах, пов'язаних із різними аспектами наукометрії, такими як дослідження, публікації, експертиза, лекції та викладання.

Рейтинг університетів оцінюється не лише якістю освіти, а й рівнем розвитку бібліотечної справи та сервісу. Впровадження сучасних технологій у бібліотеки сприяє вдосконаленню класичної моделі бібліотечних послуг, відкриваючи новий етап їхньої діяльності.

Університетські бібліотеки взаємодіють із системами наукової комунікації як на формальному, так і на неформальному рівні. Їхня діяльність регулюється правовими нормами, законами та директивами, що враховують як місцевий, так і міжнародний досвід. Зокрема, в Україні цей аспект відображений у Законі «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [15], прийнятому в 1995 році, а також у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року, що містить вимоги до університетських бібліотек та їхні зобов'язання перед сучасними викликами [17].

Бібліотека закладу вищої освіти (ЗВО) займає ключову роль у науковій комунікації, виступаючи як кваліфікований посередник між науковою інформацією та її споживачем. Вона не лише забезпечує доступ до наукових ресурсів, але й активно формує необхідну інфраструктуру для ефективної взаємодії між науковцями, студентами та іншими зацікавленими сторонами. У цьому контексті бібліотека створює ресурсну складову наукометричних послуг через інституційний репозитарій університету, який є важливою платформою для зберігання та доступу до наукових праць, дисертацій, статей, монографій та інших результатів досліджень, що генеруються в рамках навчального процесу.

Інституційний репозитарій університету має на меті забезпечити постійний доступ до наукових досягнень закладу, забезпечуючи їх видимість у національному та міжнародному науковому середовищі. Бібліотека, як адміністратор цього ресурсу, не лише підтримує зберігання наукових праць, а й оптимізує процеси їх організації, систематизації та пошуку. Це дозволяє забезпечити ефективне використання наукових матеріалів усіма користувачами, що в свою чергу сприяє підвищенню репутації університету та його наукових підрозділів.

Інструментальна складова системи наукометричних послуг бібліотеки ЗВО охоплює створення та підтримку наукометричних профілів науковців університету, що є важливим елементом для вивчення їх наукової діяльності. Профілі, що інтегруються з міжнародними наукометричними базами даних, такими як Scopus, Web of Science та ORCID, дозволяють отримувати точні та актуальні дані щодо публікацій, цитованості, участі у конференціях та іншій науковій активності. Така інформація є корисною не тільки для самих науковців, але й для адміністрації університету, що використовує її для оцінки результативності наукової роботи на рівні окремих кафедр та факультетів.

Окрім створення профілів, бібліотека займається моніторингом наукової активності як окремих науковців, так і університету в цілому. Цей процес включає відстеження показників публікаційної активності, аналіз рівня цитованості, а також інших важливих наукометричних параметрів, які дозволяють оцінювати ефективність наукової діяльності університету. Для цього бібліотека використовує спеціалізовані інструменти та програмне забезпечення, яке автоматично збирає, обробляє та аналізує дані, забезпечуючи точність і достовірність отриманих результатів.

Цей моніторинг є важливим не тільки для внутрішнього управління університетом, а й для формування зовнішнього іміджу закладу. Збір та аналіз наукометричних даних дозволяє керівництву університету виявляти сильні та слабкі сторони наукової діяльності, а також оперативно реагувати на зміни в науковому середовищі. Крім того, це сприяє залученню нових грантів, наукових партнерств та покращенню позицій університету в міжнародних рейтингах.

Таким чином, бібліотека ЗВО як найкваліфікованіший комунікаційний посередник відіграє важливу роль у формуванні комплексної системи наукометричних послуг, що включає ресурсну, інструментальну та сервісну складові. Завдяки її роботі науковці та студенти мають доступ до актуальної

наукової інформації, а університет може ефективно управляти своєю науковою репутацією та діяльністю.

1.3. Роль наукометричних послуг у підвищенні видимості наукових досліджень

Наукометричні послуги відіграють ключову роль у підвищенні видимості наукових досліджень, адже вони забезпечують ефективний моніторинг, аналіз і оцінку наукових публікацій. В умовах зростаючої конкуренції в академічному середовищі важливість цих послуг стає дедалі актуальнішою. Такі послуги сприяють покращенню репутації дослідників і їхніх установ. Чіткий моніторинг цитування та інших наукометричних показників дозволяє науковцям і закладам представити свою діяльність у позитивному світлі. Відповідна видимість сприяє залученню фінансування, партнерств і нових можливостей для досліджень.

Наукометричні послуги допомагають у формуванні наукових комунікацій. Вони дозволяють науковцям визначати найпопулярніші теми, тенденції у своїй галузі, а також можливості для колаборацій з іншими дослідниками. Це, в свою чергу, може призвести до підвищення якості досліджень і досягнення нових результатів. Крім того, наукометричні послуги сприяють демократизації наукової інформації, надаючи доступ до даних не лише вченим, а й ширшій аудиторії. Це може бути корисним для політиків, освітян, підприємців та інших зацікавлених сторін, які прагнуть використовувати наукові результати для розвитку своїх галузей.

Останнім часом з'являються нові підходи до наукометрії, такі як використання альтернативних метрик (альтметрики), які враховують вплив досліджень у соціальних мережах, медіа та інших каналах. Це дозволяє отримати більш повну картину впливу наукових досліджень на суспільство та економіку. Університети України мають визначити свою візію та місію з

огляду на інтеграцію принципів відкритої науки, обґрунтувати необхідність та забезпечити відповідні інфраструктурні рішення, ресурси й послуги. Подібні політики слід затверджувати в кожному університеті та науковій установі, а також на рівні організацій, що фінансують дослідження, і урядів. Важливо пам'ятати один з основних постулатів відкритого доступу: вимогу надавати відкритий доступ до результатів досліджень, які фінансуються з державного бюджету. Це принцип можна застосувати до всіх складових відкритої науки.

8 жовтня 2022 року Уряд України затвердив розпорядження «Про затвердження національного плану щодо відкритої науки» [2].

Реалізація цього плану на державному рівні створить нормативно-правові основи для формування державної політики відкритої науки, надасть зацікавленим сторонам доступ до інструментів та ресурсів, необхідних для отримання наукових результатів, а також забезпечить обробку наукових даних з урахуванням принципів FAIR (принципи видимості, доступності, сумісності та багаторазового використання наукових даних). Це сприятиме пришвидшенню обігу наукової інформації та забезпечить доступ до актуальних наукових даних без будь-якої дискримінації, що, у свою чергу, створить умови для більш ефективного використання результатів досліджень, виконаних за рахунок бюджетних коштів, і зробить науковий та освітній простір більш прозорим. Впровадження національного плану щодо відкритої науки в Україні можна вважати початком системної роботи на державному рівні. Однак наразі лише кілька університетів України мають власні політики відкритої науки або плани щодо їх прийняття [6].

Піонером цього руху є НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» [12], де 1 листопада 2022 року Вчена рада університету затвердила таку політику. Лише небагато університетів пропонують повноцінні (кредитні) курси для студентів та аспірантів з цифрової науки та її застосувань. Серед винятків можна назвати НаУКМА з курсами «Цифрова наука» та «Управління даними дослідження», а також Університет Грінченка з курсом «Цифрова наука». На

платформі Prometheus створено перший MOOC на цю тему («Наукова комунікація в цифрову епоху»). Багато університетів в Україні активно проводять тренінги, семінари та вебінари на цю тематику, зосереджуючи увагу як на загальних принципах, так і на впровадженні окремих застосунків цифрової науки.

У цьому контексті важливу роль відіграє університетська бібліотека. Розвиток академічних бібліотек супроводжував зміни в пріоритетах наукової комунікації, і вони мають стати ключовими партнерами у довгостроковій перспективі відкритої науки. Бібліотеки в усьому світі з початку 2000-х років активно підтримують рух відкритого доступу (Open Access) та беруть участь у створенні інституційних репозитаріїв і трансформації наукових журналів у видання відкритого доступу, сприяючи збереженню, доступу та поширенню результатів досліджень.

Е.-П. Кескітало вказує на три ключові аспекти для академічних бібліотек: їхню роль у відкритому видавництві, вплив відкритості на їхні колекції та інформаційні служби, а також зростання дослідницьких даних як інформаційних матеріалів поряд із публікаціями [23]. Компетенції бібліотекарів у пошуку, організації, зберіганні, оцінці та розповсюдженні інформації значно впливають на створення, розвиток і управління цифровим контентом.

У багатьох бібліотеках світу вже працюють бібліотекарі даних (чи стюарди даних), що створюють відповідні служби та сервіси, включаючи управління даними досліджень, репозитарії публікацій, підтримку публікаційної активності та аналітику (наукометричну та бібліометричну, а також нові способи оцінки наукових публікацій – альтметрику). Бібліотеки допомагають у створенні дослідницьких профілів (інституцій, кафедр, окремих дослідників), а також консультують і проводять тренінги з питань інтелектуальної власності.

В Україні важливо відзначити активну роль університетських бібліотек у створенні служб і сервісів, таких як Служба інформаційно-аналітичного

забезпечення Київського національного університету імені Т. Шевченка [8], Центр наукометрії та цифрової підтримки досліджень НаУКМА, сектор наукометричного аналізу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого тощо. Проте діяльність таких підрозділів бібліотек ще не є стандартом, а робота не є системною та унормованою.

Важливою є необхідність активної, послідовної та системної роботи університетів і академічних бібліотек у просуванні ідей відкритої науки та їх впровадження в щоденну діяльність. Створення відповідних політик, сервісів і служб – це питання часу та бажання. Таким чином, університетські бібліотеки можуть ініціювати вироблення політики підтримки відкритої науки, пропонуючи необхідні ресурси, сервіси та навчальні програми.

РОЗДІЛ 2.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАУКОМЕТРИЧНИХ ПОСЛУГ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

2.1. Порівняльний аналіз наукометричних послуг, що надаються провідними бібліотеками України

Відповідно до Наказу МОН України № 1286 від 19.09.2017 р. «Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних» [18], усі бібліотеки закладів вищої освіти (ЗВО) отримали доступ до платформ Web of Science Core Collection і Scopus. Використання цих наукометричних баз стало ключовим завданням для бібліотечних працівників [29].

Звітна інформація про діяльність провідних наукових бібліотек України у 2023 році демонструє значний прогрес у використанні сучасних технологій, інтеграції з міжнародними інформаційними ресурсами та покращенні сервісів для користувачів. Нижче наведено ключові аспекти роботи Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Науково-технічної бібліотеки Львівської політехніки та Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Звітна інформація про діяльність провідних наукових бібліотек України у 2023 році демонструє значний прогрес у використанні сучасних технологій, інтеграції з міжнародними інформаційними ресурсами та покращенні сервісів для користувачів. В табл. 2.1 наведено ключові аспекти роботи Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Науково-технічної бібліотеки Львівської політехніки та Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Таблиця 2.1

Порівняння роботи бібліотек трьох університетів у 2023 році

Критерій	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (ЦНБ)	Львівська політехніка (Науково-технічна бібліотека)	КНУ імені Тараса Шевченка (Наукова бібліотека імені М. Максимовича)
1	2	3	4
Кількість користувачів	17 431 (13 620 – студенти). Обслуговано понад 53 тис. осіб.	У ВНС зареєстровано понад 39 тис. користувачів, щороку зростає його відвідуваність	Понад 40 тис. користувачів, яким станом на листопад 2023 року видано 1112374 бібліотечно-інформаційних ресурсів..
Формат обслуговування	Онлайн та офлайн. Електронна читачка картка, онлайн-запис першокурсників.	Онлайн-доступ із авторизацією для студентів і викладачів. Використання сервісів Google Workspace, Microsoft Office 365, Zoom.	Акцент на аналізі публікацій у наукометричних базах.
Ресурси та бази даних	eKhNUIR, eScriptorium, Karazin.Back2News, Web of Science, SCOPUS, Springer Nature, Research4Life, EBSCO, eLibraryUSA.	Web of Science, Scopus, Microsoft Azure, Grammarly, Unicheck, Strikeplagiarism.	Scopus (25 137 документів), Web of Science Core Collection (23 970 документів).
Нові сервіси та функціонал	Електронна довідка про розрахунок із бібліотекою. Ознайомчі онлайн-зустрічі для першокурсників.	Оновлення АБІС Коґна: нові форми, модулі, оновлення бази читачів. Нові вебсистеми «Кабінет студента» та «Кабінет працівника».	Рейтингові списки публікацій, аналіз галузей, зростання h-індексу.
Обсяг оцифрованих документів	Скачано понад 5 млн документів із цифрових архівів.	Додано 876 повнотекстових документів до електронного архіву. Загалом архів містить 52 306 документів.	Зростання проіндексованих документів у Scopus (+6,1%) та Web of Science Core Collection (+3,2%).
Кількість нових записів	Не вказано.	Додано 5 179 нових бібліографічних записів до електронного каталогу.	Не вказано.

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
Інновації у функціонуванні	Автоматизована система Absotheque Unicode. Відновлення роботи після ракетних обстрілів.	Система резервного розгортання АБІС Коґа, нові фільтри пошуку, модулі для періодики. Введення системи Drupal 9 для управління даними студентів і викладачів.	Використання наукометричних інструментів для аналізу ефективності досліджень і публікацій.
Публікаційна активність	Підтримка університетських видань у eKhNUIR (ISSN).	Не вказано.	Щорічне зростання кількості публікацій: у Scopus – до 25 137 (h-індекс – 122), у Web of Science Core Collection – до 23 970 (h-індекс – 82).
Освітня діяльність	Екскурсії, інформаційні заняття, тренінги. Навчальна практика для студентів філософського факультету.	Тренінги, екскурсії, формування актів, упорядкування документів.	Не вказано окремо, але акцент на інтеграції з освітнім процесом через доступ до наукометричних ресурсів і публікацій.
Сервіси для студентів	Онлайн-доступ до ресурсів, ознайомчі зустрічі, трекінг користувачів.	Вебсервіси для доступу до розкладів, дисциплін, опитувань, електронних заяв.	Підтримка наукової роботи через аналітику публікацій.

Джерело: складено автором на основі [8, 9, 11]

З табл. 2.1 можна зробити висновок, що центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна активно поєднувала онлайн- та офлайн-формати обслуговування. У глобальній Інтернет-мережі та локальній Інтранет-мережі університетської бібліотеки представлено 43 723 повнотекстових документа з власних фондів. Серед них 16 836 документів знаходяться в репозитарії eKhNUIR, 11 215 — в архіві eScriptorium, 12 810 — в архіві Karazin.Back2News та 2 863 документи в архіві LIBRARIA Центральної наукової бібліотеки.

У 2023 році продовжувалась активна робота з наповнення електронного архіву університету eKhNUIR, що включає навчальні та наукові роботи, дисертації та наукові статті [9].

Колекція Alma Mater поповнюється новими матеріалами, зокрема розділом, присвяченим «Каразінському університету і російсько-українській війні». Архів eKhNUIR має міжнародний індекс ISSN 2310-8665, що дозволяє публікувати результати досліджень на рівні з друкованими виданнями. Протягом 2023 року архів eKhNUIR отримав понад 8 мільйонів переглядів з 149 країн, а також 3,7 мільйона скачувань документів.

Бібліотека також активно розвиває архів eScriptorium, що містить 11215 рідкісних документів, переважно з XIV–XX століть, серед яких рукописи, стародруки та унікальні харківські видання. Ці документи мають високий науковий потенціал і доступні для перегляду в Інтернеті. Протягом 2023 року архів eScriptorium зафіксував понад 1,8 мільйона переглядів з 131 країни та більше мільйона скачувань. Важливою частиною роботи бібліотеки є цифрові періодичні видання, зокрема архів Karazin.Back2News, що налічує 12810 документів харківських газет.

У 2023 році в цьому архіві було розміщено понад 2,5 тисячі номерів газет, що забезпечило понад 137 тисяч переглядів. Для науковців і студентів продовжено доступ до міжнародних баз даних, таких як Web of Science, SCOPUS, ScienceDirect та інші. Окрім того, бібліотека активно підтримує участь у екзаменаційних сесіях, зокрема в реєстрації абітурієнтів та організації тестувань, таких як Національний мультитест і Єдині державні кваліфікаційні іспити для випускників. У 2023 році кількість учасників різних тестувань у бібліотеці досягла 883 осіб [9].

Львівська політехніка зосередилася на вдосконаленні автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС) Koha, що включало оновлення програмного забезпечення та впровадження нових модулів для покращення обслуговування користувачів [11].

У 2023 році університет активно інтегрував сучасні вебсервіси для підтримки навчального процесу. Викладачі, аспіранти та студенти отримали доступ до провідних онлайн-платформ, таких як Google Workspace for Education, Zoom for Education та Microsoft Office 365, що забезпечило підтримку відеоконференцій, онлайн-тестувань і комунікації учасників навчального процесу. Окрім цього, усі користувачі університету мають доступ до Microsoft Azure, що охоплює системне та прикладне програмне забезпечення компанії Microsoft, а також до вебсервісу Grammarly для поліпшення якості англomовних текстів. Система перевірки на плагіат, включаючи Unicheck.com та Strikeplagiarism.com, забезпечує контроль за оригінальністю студентських та дисертаційних робіт.

В університеті також впроваджено нові версії вебсистем, зокрема «Кабінет студента» та «Кабінет працівника», що працюють на основі Drupal 9. Ці платформи надають користувачам університету можливість переглядати персональні дані, розклади занять, подавати заяви на перепоселення в гуртожитки та брати участь у опитуваннях про рівень задоволеності навчальним процесом. Крім того, було продовжено ліцензії на програмне забезпечення Microsoft, що дозволило зберегти доступ до важливих ресурсів, таких як Office 365 і Azure. У рамках технічної підтримки університет продовжив роботу з удосконалення офіційних вебсайтів, а також підготовку до перенесення всіх вебсервісів на нову систему керування вмістом..

Наукова бібліотека імені М. Максимовича КНУ імені Тараса Шевченка здійснює глибокий аналіз публікаційної активності на основі даних Scopus і Web of Science Core Collection. У 2023 році кількість проіндексованих наукових документів зросла на 6,1% у Scopus і на 3,2% у Web of Science. h-індекс університету досягнув 122 у Scopus та 118 у Web of Science, що підтверджує стабільний науковий розвиток і вплив дослідників КНУ.

Всі три бібліотеки активно використовують доступ до міжнародних баз даних, таких як Web of Science, SCOPUS [29], EBSCO, Research4Life та інші. Львівська політехніка, зокрема, забезпечує доступ до сучасних вебсервісів,

зокрема Grammarly і Unicheck, що значно спрощує навчання і дослідницьку діяльність студентів та викладачів.

Також у «Кабінеті студента» та «Кабінеті працівника» впроваджено нові функції для управління навчальним процесом.

НБ ХНУ організувала понад 22 онлайн-зустрічі для першокурсників, що дозволило охопити понад 1100 студентів. У Львівській політехніці було створено інноваційні навчальні сервіси, зокрема для вибору дисциплін та зворотного зв'язку про якість навчання. Бібліотека КНУ забезпечує підтримку аналізу та підготовки високоякісних публікацій, що сприяє зростанню престижу університету в міжнародних рейтингах.

Попри виклики, зокрема ракетні обстріли Харкова, бібліотеки демонструють стійкість, впроваджуючи нові технології та послуги. Їх діяльність підтверджує значення наукових бібліотек як стратегічних центрів інформаційної підтримки, які адаптуються до потреб сучасного суспільства, сприяючи розвитку науки, освіти і культури.

2.2. Оцінка ефективності наукометричних послуг та виявлення проблемних питань

Для оцінки результативності наукової діяльності ключову роль відіграють наукометричні показники, представлені у базах даних Scopus і Web of Science Core Collection. Ці системи дозволяють вести облік публікацій науковців та відповідних установ, а також відстежувати статистику цитування їхніх робіт. Зокрема, дані з бази Scopus активно використовуються для формування міжнародних рейтингів університетів, таких як QS World University Rankings і Times Higher Education, де одним із критеріїв є публікаційна активність співробітників університетів.

Бази даних Scopus і Web of Science Core Collection забезпечують можливість порівняльного аналізу наукометричних показників закладів вищої освіти України, зокрема за H-індексом.

У табл. 2.2 та табл. 2.3 наведено упорядковані показники університетів за найвищими значеннями, що відображають їхній науковий потенціал і міжнародний вплив.

Таблиця 2.3

Наукометричні показники ЗВО України у Scopus

	всього	за роками:			Н- індекс		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ імені Тараса Шевченка)	25148	1802	1653	1 089	105	111	122 (↑11)
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	13474	940	807	563	79	82	88 (↑6)
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	12355	1038	988	710	68	64	72 (↓2)
Національний університет «Львівська політехніка»	12614	1352	1320	972	55	59	64(↑5)
Львівський національний університет імені Івана Франка	9712	642	658	423	79	72	77 (↑5)
Сумський державний університет	4917	634	560	456	55	60	66 (↑6)

Джерело: складено автором на основі [8, 9, 10, 11, 12, 13]

З табл. 2.1 можна зробити висновок, що наукометричні показники ЗВО України у Scopus [28] демонструють суттєві відмінності у кількості публікацій, цитуванні та впливовості між провідними закладами. Київський національний університет імені Тараса Шевченка лідирує за кількістю публікацій (25 148) та має найвищий h-індекс – 122 станом на 2023 рік. Цей ЗВО зберігає стабільно високу наукову активність, що підтверджується значною кількістю публікацій за кожен рік аналізованого періоду (зокрема, 1 089 у 2023 році), та демонструє поступове зростання впливовості (збільшення h-індексу на 11 пунктів).

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна посідає друге місце за кількістю публікацій (13 474), хоча його h-індекс (88) значно

поступається КНУ. Проте він демонструє стійке зростання цього показника за останній рік (+6 пунктів), що свідчить про поступове підвищення впливовості робіт.

Аналогічна тенденція спостерігається у Львівського національного університету імені Івана Франка, який має h-індекс 77, стабільне зростання цитування, та кількість публікацій на рівні 9 712.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» демонструє високу наукову продуктивність (12 355 публікацій) із суттєвою активністю у 2023 році (710 робіт), проте його h-індекс знизився до 72, що може свідчити про менший рівень цитування останніх досліджень. Це контрастує із результатами Національного університету «Львівська політехніка», який має 12614 публікацій і постійне зростання h-індексу, що досяг 64 у 2023 році.

Сумський державний університет хоча й має значно меншу кількість публікацій (4 917), вирізняється стійким зростанням h-індексу (+6 пунктів за рік), що свідчить про покращення якості досліджень і посилення їхнього впливу. Його динаміка може бути прикладом ефективної стратегії розвитку науки навіть за обмежених ресурсів.

Загалом, аналіз показує, що провідні українські ЗВО демонструють конкурентоспроможність у міжнародному науковому просторі, що проявляється у зростанні кількості публікацій та поступовому підвищенні h-індексів. Проте спостерігаються відмінності у темпах цього зростання, що зумовлено як галузевими пріоритетами, так і рівнем доступу до ресурсів та міжнародних партнерств. Для підвищення результативності необхідне системне сприяння науці, зокрема через підтримку інновацій, розширення доступу до міжнародних грантів і залучення молодих дослідників.

Таблиця 2.3

Наукометричні показники ЗВО України у Web of Science Core Collection*

ЗВО	Публікації				H- індекс* 2015–2023	Отримано цитувань	Без самоцитувань	Цитувань на статтю
	всього	за роками:						
		2021	2022	2023				
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ імені Тараса Шевченка)	23970	1190	1122	726	82	60 153	47706 (79%)	6,2
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	13 893	624	528	276	46	20 921	15441 (74%)	4,31
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	9 454	570	513	286	40	16 444	12733 (77%)	3,55
Львівський національний університет імені Івана Франка	9 340	482	464	242	37	15 146	11172 (74%)	4,49
Національний університет "Львівська політехніка"	9 353	742	747	421	45	24 864	16743 (67%)	4,41
Сумський державний університет	3 550	350	376	269	51	20 342	16268 (80%)	7,56

*У WoS немає можливості розрахувати h- індекс для понад 10 000 опублікованих до 2012 року документів, тому розрахунок виконано за останні 10 років.

Джерело: складено автором на основі [8, 9, 10, 11, 12, 13]

З табл. 2.3 можна зробити висновок, що наукометричні показники ЗВО України у Web of Science Core Collection свідчать про значну різницю у рівнях публікаційної активності, цитування та впливу між провідними закладами вищої освіти країни.

Лідером за загальною кількістю публікацій за період 2015–2023 років є Київський національний університет імені Тараса Шевченка, який має 23 970 публікацій та найбільший h-індекс – 82. Цей університет також демонструє високу частку цитувань без самоцитувань (79%) та середній показник цитувань на статтю – 6,2, що підтверджує його високий рівень впливу у міжнародному науковому середовищі.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна за кількістю публікацій поступається КНУ імені Тараса Шевченка (13 893), проте має помітно нижчий h-індекс – 46. Цей ЗВО отримав менше цитувань на одну статтю (4,31), але частка цитувань без самоцитувань складає 74%, що свідчить про достатньо високу якість наукових робіт. Схожі результати демонструє Львівський національний університет імені Івана Франка, маючи 9 340 публікацій, h-індекс 37 та середню кількість цитувань на статтю 4,49.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» відзначається 9 454 публікаціями за вказаний період, проте має відносно нижчий h-індекс (40) та середню кількість цитувань на статтю (3,55). Частка цитувань без самоцитувань у цьому ЗВО становить 77%, що є стабільним показником для інженерно-технічного спрямування.

Національний університет «Львівська політехніка» має 9 353 публікації та h-індекс 45, що є одним із найкращих показників серед технічних університетів України. Однак частка цитувань без самоцитувань становить лише 67%, що може свідчити про вищий рівень внутрішнього цитування.

Сумський державний університет відзначається особливо високим рівнем цитувань на статтю – 7,56, що є найвищим показником серед усіх розглянутих ЗВО. Попри відносно невелику кількість публікацій (3 550),

університет має високий h-індекс – 51, а частка цитувань без самоцитувань становить 80%, що свідчить про високу якість досліджень і активне залучення до міжнародного наукового дискурсу.

Загалом, результати свідчать про конкурентоспроможність українських університетів у науковому просторі, зокрема у галузі природничих і технічних наук. Проте для подальшого підвищення впливовості української науки важливими залишаються інвестиції в міжнародну наукову співпрацю, розширення доступу до ресурсів та підтримка молодих дослідників.

З огляду на викладені вище дані, доцільно детальніше зупинитися на аналізі наукометричних показників КНУ імені Тараса Шевченка як лідера серед українських закладів вищої освіти. Цей університет демонструє найвищі показники за кількістю публікацій та h-індексом у базах даних Scopus і Web of Science Core Collection, що вказує на його вагомий внесок у розвиток наукового середовища України. Аналіз специфіки його публікаційної діяльності та ефективності роботи з наукометричними базами даних дозволить виявити ключові фактори успіху, які можуть стати взірцем для інших закладів.

Служба інформаційного моніторингу Наукової бібліотеки імені М. Максимовича здійснює ґрунтовний аналіз рейтингових показників КНУ імені Тараса Шевченка у наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection. На основі цього аналізу формуються списки найрезонансніших публікацій, розміщених у виданнях із високим рівнем якості.

Відзначено стабільне зростання кількості проіндексованих наукових праць співробітників університету у виданнях, що входять до баз даних Scopus і Web of Science Core Collection. Щороку кількість таких публікацій збільшується щонайменше на 3% у порівнянні з показниками попереднього року. Зокрема, у 2023 році це зростання склало 6,1% для Scopus та 3,2% для Web of Science Core Collection.

Станом на 22 листопада 2023 року у Scopus (Додаток А) було проіндексовано 25137 документів, авторами яких зазначено місцем роботи

або навчання Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Цей показник зріс у порівнянні з попереднім роком, коли станом на 1 січня 2023 року кількість проіндексованих документів становила 23591.

Однак фінальні показники за 2023 рік будуть уточнені до травня 2024 року, оскільки не всі публікації поточного року наразі проіндексовані у базах даних. Наразі h-індекс Університету у Scopus досягнув 122.

Згідно з рубрикатором Scopus (ASJK), що охоплює 27 основних тематичних напрямів та 335 підрозділів, політематичні публікації можуть одночасно індексуватися у кількох категоріях. Розподіл галузей, до яких належать публікації Університету за весь період (1937–2024), у виданнях, що індексуються Scopus, представлено на рис. 2.1.

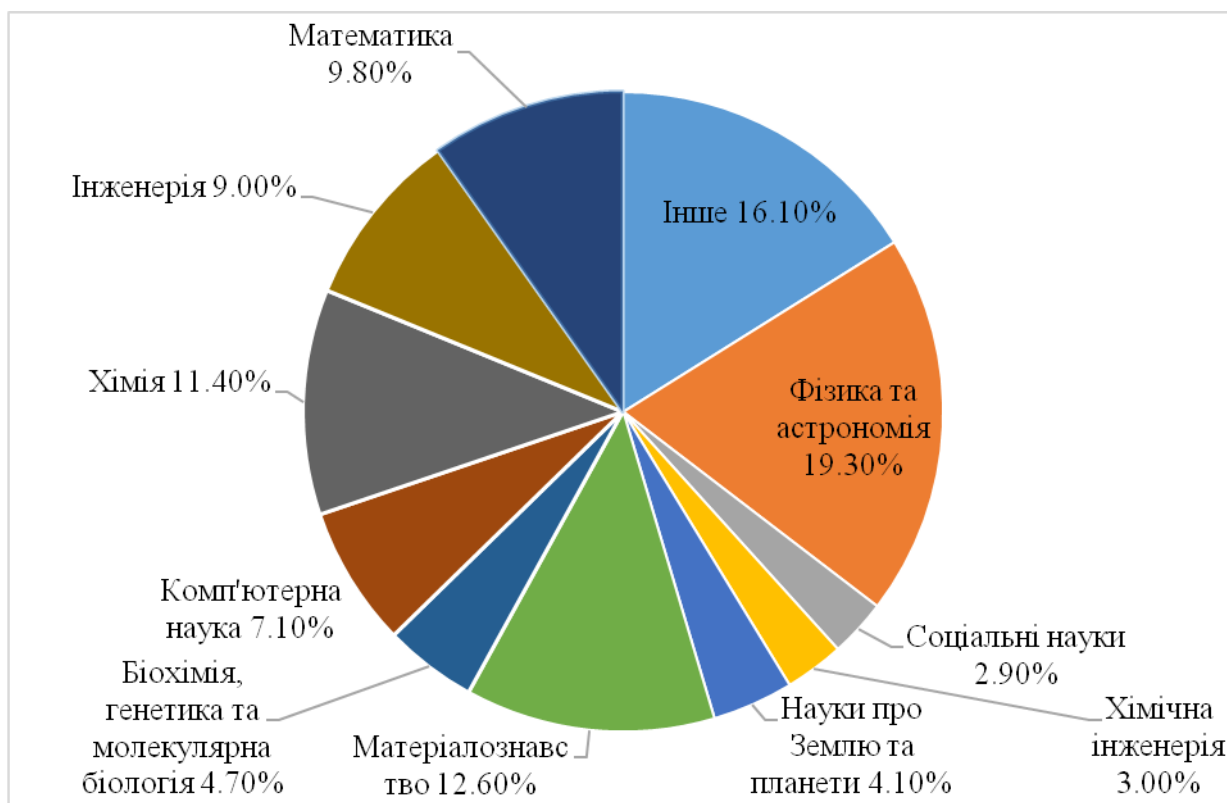

Рис. 2.1. Публікації авторів КНУ імені Тараса Шевченка за 1937–2024 рр. у виданнях, що індексуються в Scopus, за науковими напрямками, станом на листопад 2023 р.

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Галузеве покриття публікацій Університету за 2021–2023 рр. у виданнях, що індексуються Scopus, розподіляється так (рис. 2.2).

Спостерігається стійка тенденція до зростання кількості публікацій, пов'язаних із Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, у таких наукових напрямках, як інженерні науки (Engineering), комп'ютерні науки (Computer Science) та матеріалознавство (Material Sciences).

Станом на 22 листопада 2023 року у базі даних Web of Science Core Collection (Додаток Б) проіндексовано 23970 наукових документів, афілійованих з КНУ імені Тараса Шевченка, що свідчить про зростання на 3,2% у порівнянні з минулорічним показником у 23181 публікацію.

Значення h-індексу за період 2015–2024 років складає 82, тоді як для всіх публікацій Університету цей показник досягає 118. Середня кількість цитувань на одну публікацію становить 6,2.

Рис. 2.2. Публікації авторів КНУ імені Тараса Шевченка за 2021–2023 рр. у виданнях, що індексуються в Scopus, за науковими напрямками, станом на листопад 2023 р.

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Варто зазначити, що у Web of Science наразі неможливо розрахувати h-індекс для понад 10 000 публікацій, опублікованих до 2015 року, тому аналіз проведено за останні 10 років із використанням 9 701 документа.

Рубрикатор Web of Science Core Collection включає 254 наукові напрями. Серед них визначено топ-10 предметних галузей, у яких за весь період (1971–2024 рр.) Університет має найбільшу кількість публікацій, що індексуються у цій базі даних (рис. 2.3).

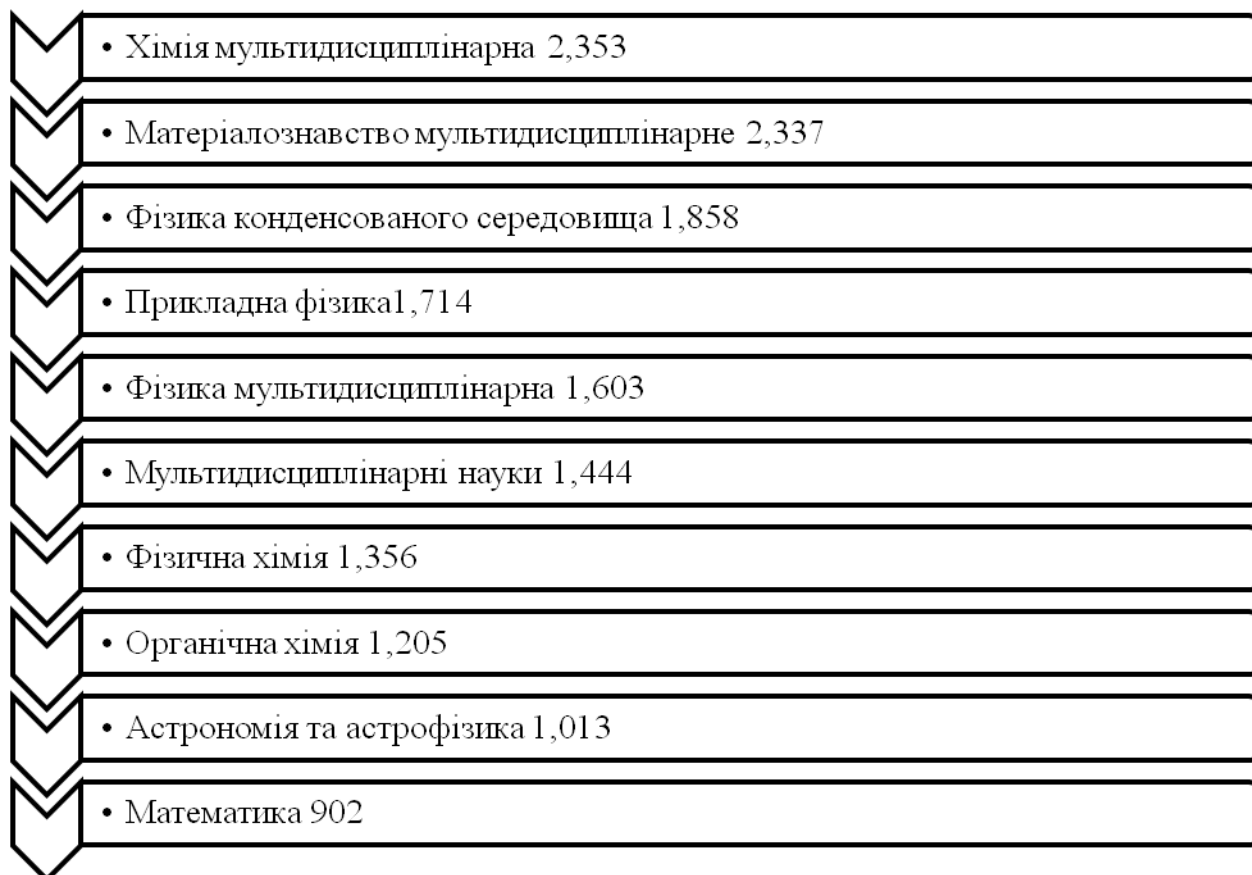

Рис. 2.3. Публікації авторів КНУ імені Тараса Шевченка у виданнях, що індексуються в Web of Science Core Collection за науковими напрямками, станом на листопад 2023 р.

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Водночас для аналізу останніх трьох років (2021–2023 рр.) виокремлено топ-10 галузей, де було опубліковано найбільшу кількість робіт університетських дослідників (рис. 2.4).

Додатково було проведено розподіл документів, індексованих у базах Scopus і Web of Science Core Collection, за країнами спільних публікацій авторів Університету з міжнародними колегами за 2021–2023 роки. Ці дані наведено у табл. 2.4 та табл. 2.5 відповідно, що дає змогу простежити динаміку наукової співпраці та її географічне охоплення.

Рис. 2.4. Публікації авторів Університету за 2021–2023 рр. у виданнях, що індексуються в Web of Science Core Collection за науковими напрямками

Джерело: побудовано автором на основі [8]

На основі даних таблиці 2.4 можна зробити висновок, що автори Київського національного університету імені Тараса Шевченка активно співпрацюють із представниками багатьох країн, причому найбільше документів опубліковано спільно з науковцями з України, що залишилася лідером у 2021–2023 роках.

Протягом цього періоду також зросла співпраця з Німеччиною, Польщею та США, які посідають друге, третє та четверте місця відповідно. Позиції інших країн, таких як Франція, Італія, Велика Британія та Китай, періодично змінюються, що свідчить про динамічність наукових зв'язків

На основі даних таблиці 2.5 можна зробити висновок, що, дані Web of Science Core Collection демонструють схожу картину щодо співпраці. Найбільше публікацій також створено спільно з українськими авторами, проте їх кількість за 2023 рік зменшилася порівняно з попередніми роками.

Німеччина, Польща та США традиційно залишаються серед основних партнерів, займаючи стабільно високі позиції.

Таблиця 2.4

Топ- 9 країн, із представниками яких спільно публікувалися автори КНУ імені Тараса Шевченка у 2021–2023 рр. за даними Scopus

№	2021		2022		2023	
	Країна	Кількість документів	Країна	Кількість документів	Країна	Кількість документів
1.	Україна	1308	Україна	1039	Україна	1079
2.	Німеччина	90	Німеччина	96	Німеччина	100
3.	Польща	82	Польща	77	Польща	95
4.	США	71	США	71	США	90
5.	Франція	59	Франція	58	Італія	57
6.	Італія	51	Італія	57	Франція	55
7.	Китай	47	Китай	56	Велика Британія	55
8.	Велика Британія	39	Велика Британія	48	Китай	45
9.	Іспанія	38	Іспанія	40	Іспанія	39

Джерело: складено автором на основі [8]

У той же час співпраця з іншими європейськими країнами, зокрема Францією, Італією та Великою Британією, демонструє помірне зростання, тоді як у 2023 році серед лідерів також з'явилася Чехія, що свідчить про розширення географії наукових контактів.

У додатках В і Г наведено джерела, проіндексовані у відповідних наукометричних базах даних, зокрема наукові журнали, матеріали конференцій та книжкові серії, які включають найбільшу кількість публікацій, афілійованих із Університетом, за період 2021–2023 років.

Загальний аналіз наукометричних показників українських університетів у базах даних Scopus та Web of Science Core Collection демонструє значні досягнення, але також виявляє проблемні аспекти, які вимагають уваги. Відмінності у кількості публікацій, h-індексах та рівнях

цитувань між університетами свідчать про нерівномірний розподіл ресурсів та різницю у стратегіях наукового розвитку.

Таблиця 2.5

Топ- 9 країн, із представниками яких спільно публікувалися автори КНУ імені Тараса Шевченка за даними Web of Science Core Collection, 2021–2023

pp

№	2021		2022		2023	
	Країна	Кількість документів	Країна	Кількість документів	Країна	Кількість документів
1.	Україна	817	Україна	839	Україна	726
2.	Німеччина	71	Німеччина	81	Німеччина	78
3.	США	62	Польща	60	США	68
4.	Польща	57	США	60	Польща	67
5.	Франція	52	Франція	51	Італія	49
6.	Китай	45	Китай	48	Франція	46
7.	Італія	38	Італія	45	Велика Британія	44
8.	Велика Британія	35	Велика Британія	37	Китай	40
9.	Словаччина	34	Іспанія	36	Чехія	34

Джерело: складено автором на основі [8]

Виникають питання щодо ефективності використання наявних ресурсів та оптимізації зусиль у науково-дослідній діяльності, а також необхідності посилення міжнародної співпраці для підвищення цитування робіт. Зокрема, спостерігається контраст між загальною кількістю публікацій і показниками h-індексу.

Ще однією проблемою є різниця у частках цитувань без самоцитувань. У деяких університетах спостерігається значна частка самоцитувань, що може свідчити про недостатній вплив їхніх досліджень на міжнародну наукову спільноту. Водночас технічні університети, такі як Національний технічний університет України «КПІ», демонструють відносно низький h-індекс і меншу кількість цитувань на статтю, що вказує на потенціал для

підвищення їхньої впливовості через активніше залучення до міжнародних колаборацій.

Нарешті, спостерігається значний розрив між університетами у різних регіонах країни. Провідні ЗВО зосереджені у великих містах, таких як Київ, Харків, Львів, тоді як регіональні університети, попри прогресивну динаміку, все ще стикаються з обмеженими можливостями для розвитку. Для вирішення цієї проблеми необхідні цілеспрямовані державні програми підтримки науки, розширення доступу до грантів і ресурсів, а також створення інфраструктури для залучення молодих дослідників.

2.3. Визначення напрямів підвищення ефективності наукометричних послуг університетських бібліотек України

З метою розширення спектра наукометричних послуг бібліотечні працівники закладів вищої освіти (ЗВО) активно опановують сучасні методи оцінювання та управління публікаційною активністю науково-педагогічного персоналу (НПП). Це поняття охоплює не лише кількісні показники, але й якісні характеристики, такі як авторитетність видань та престижність міжнародних баз даних, у яких індексуються роботи НПП.

Сучасні засоби наукометричного супроводу вирізняються широким розмаїттям і включають доступ до таких баз даних, як Scopus і Web of Science, аналіз імпакт-факторів та кuartилів наукових видань, використання платформ «SCImago Journal and Country Rank» (Scopus) і «Journal Citation Reports» (Web of Science), розрахунок індексу Гірша, застосування систем ідентифікації авторів і наукових матеріалів (ResearcherID, Author Identifier, DOI, ORCID), а також участь у наукових соціальних мережах ResearchGate і Academia.edu. До аналітичних інструментів належать платформи InCites та SciVal, які надають розширені можливості для аналізу дослідницької діяльності.

Дослідження напрямів та змісту наукометричної роботи бібліотек ЗВО в Україні свідчить про активне впровадження новітніх форм діяльності, спрямованих на підвищення показників публікаційної активності та цитованості науковців. У контексті цифровізації науки й освіти бібліотеки виступають не лише інформаційними центрами, але й суб'єктами наукової комунікації, аналітичними й наукометричними хабами. Вони здійснюють просування наукових здобутків університетів, упроваджують альтметрію та інші сучасні методики популяризації наукової інформації, а також забезпечують консультативну та інформаційну підтримку користувачів.

Бібліотекарі проводять тренінги, вебінари, створюють методичні матеріали для розширення знань із наукометрії, допомагають дослідникам у формуванні активних профілів у міжнародних наукових базах і соціальних мережах. Вони також забезпечують керівництво університетів даними щодо рейтингових позицій НПП та закладу загалом.

Інноваційні послуги, спрямовані на популяризацію наукових досліджень і задоволення інформаційних потреб викладацького складу, сприяють зростанню авторитету бібліотек як ключових суб'єктів наукової комунікації. Така діяльність зміцнює зв'язки між бібліотеками, кафедрами та факультетами, а також підвищує професійну компетентність бібліотекарів, їхній вплив і престиж у межах університету [19].

У рамках моніторингової роботи бібліотеки щорічно аналізують місце ЗВО в національних і міжнародних рейтингах, таких як «Топ-200», «Webometrics Ranking of World's Universities», «Консолідований рейтинг закладів вищої освіти України» тощо, оперативно надаючи актуальну інформацію керівництву. Підкреслено, що наукометричні показники є вирішальними для визначення впливовості, конкурентоспроможності та міжнародного авторитету закладу. Впровадження інноваційних цифрових технологій в бібліотечну діяльність вимагає від бібліотечних працівників високого рівня освітньої підготовки, що включає інтеграцію комп'ютерних навичок, критичного мислення та стратегій інформаційного пошуку [3].

Таблиця 2.6

Напрями підвищення ефективності наукометричних послуг університетських бібліотек України

Напрямок	Опис	Очікуваний результат
Автоматизація процесів	Впровадження спеціалізованих програмних комплексів для обробки даних, створення звітів, аналітики.	Скорочення часу обробки інформації, зменшення кількості помилок, підвищення точності звітів.
Ведення депозитарію академічних текстів	Створення та підтримка відкритих депозитаріїв для зберігання наукових праць університету.	Зростання видимості публікацій, підвищення цитованості, покращення рейтингу університету.
Актуалізація профілів науковців університету в ORCID та на інших науко метричних платформах	Підтримка профілів на наукометричних платформах, забезпечення коректності даних.	Уніфікація інформації, зростання індексів цитування, покращення академічної репутації університету.
Розширення доступу до ресурсів	Надання доступу до провідних баз даних, створення відкритих електронних репозиторіїв для публікацій вчених.	Покращення доступності інформації, збільшення публікаційної активності науковців.
Професійний розвиток персоналу	Організація навчань, тренінгів, підвищення кваліфікації працівників бібліотек у сфері наукометрії та інформаційних технологій.	Збільшення рівня професіоналізму працівників, впровадження сучасних методів роботи.
Партнерство з науковими установами	Співпраця з іншими бібліотеками, університетами та науковими центрами для обміну досвідом і спільного розвитку наукометричних послуг.	Покращення якості послуг через обмін кращими практиками, розширення мережі взаємодії.
Інформування користувачів	Організація семінарів, вебінарів, створення інструкцій щодо використання наукометричних ресурсів і послуг.	Підвищення обізнаності науковців про можливості бібліотеки, збільшення кількості користувачів.
Аналіз запитів науковців	Проведення регулярних опитувань і моніторинг запитів дослідників для адаптації послуг до їх потреб.	Підвищення задоволеності клієнтів послугами бібліотеки, покращення відповідності їхнім потребам.

Джерело: розроблено автором

З табл. 2.6 можна зробити висновок, що зміни в цифровому середовищі університетських бібліотек вимагають нового підходу до роботи, де бібліотекарі повинні здобути навички, які дозволяють успішно поєднувати

традиційні методи з новітніми технологічними інструментами. Такий підхід забезпечить ефективну організацію, управління та пошук інформації відповідно до вимог сучасного цифрового простору.

Автоматизація технологічних процесів роботи бібліотек допоможе зменшити навантаження на працівників, що дасть змогу сконцентруватися на стратегічних завданнях, таких як впровадження нових наукометричних послуг і методів аналізу. Впровадження програмного забезпечення також сприятиме покращенню якості даних, необхідних для звітності. Розширення доступу до ресурсів забезпечить інтеграцію університетських бібліотек України у світовий інформаційний простір, дозволяючи вченим бути в курсі сучасних досліджень і стимулюючи їх активність у науковій комунікації.

Ведення депозитарію академічних текстів та актуалізація профілів науковців в ORCID мають важливе значення для підвищення видимості наукових праць університету, покращення його академічної репутації та підвищення цитованості публікацій.

Створення і підтримка відкритих депозитаріїв дозволяє збільшити доступність наукових робіт, що сприяє зростанню рейтингу університету, в той час як актуалізація профілів на платформах наукометрії, таких як ORCID, допомагає забезпечити коректність даних та уніфікацію інформації, що позитивно впливає на індекси цитування науковців і загальний імідж навчального закладу.

Професійний розвиток бібліотечного персоналу є важливим для формування команди фахівців, які здатні адаптуватися до викликів цифрової трансформації. Завдяки регулярному навчанню, працівники отримуватимуть необхідні інструменти для аналізу наукометричних показників і розвитку нових послуг. Партнерство з науковими установами відкриває можливість інтеграції кращих практик, реалізації спільних проєктів і залучення додаткових ресурсів для покращення інфраструктури бібліотек.

Інформування користувачів сприятиме зростанню зацікавленості до наукометричних послуг і підвищить довіру до бібліотек як ключових

учасників наукової екосистеми. Учасники отримуватимуть підтримку у використанні наукових баз даних і проведенні досліджень. Аналіз запитів науковців дозволить адаптувати бібліотечні послуги до реальних потреб користувачів, що, завдяки гнучким підходам, зробить бібліотеки більш затребуваними серед дослідників.

Інтеграція Національної електронної науково-інформаційної системи «URIS» в українську науково-освітню інфраструктуру передбачає важливу співпрацю університетських бібліотек із цією платформою. Враховуючи, що система забезпечує комплексний моніторинг та аналітику наукових досягнень, її успішне впровадження неможливе без інтеграції з внутрішніми базами даних закладів вищої освіти (ЗВО), репозитаріями наукових праць та іншими інструментами, що використовуються для збереження та поширення наукової інформації.

Система URIS дозволяє створювати й оновлювати профілі науковців, що містять їх публікації, участь у конференціях, педагогічну діяльність та інші наукові здобутки. Ці профілі автоматично інтегруються з платформами, як Scopus, Web of Science, та ORCID, що забезпечує стандартизований доступ до актуальної наукової інформації. Для університетських бібліотек це означає необхідність своєчасної актуалізації даних у своїх репозитаріях і повної інтеграції з URIS, що забезпечить ефективний обмін і оновлення наукових даних у режимі реального часу.

Одним із основних завдань бібліотек є підтримка відкритих репозитаріїв для зберігання наукових праць. Вони повинні не лише зберігати наукові роботи, а й активно брати участь у формуванні наукових метрик, що будуть включати цитованість публікацій, отримання грантів, патентів та інші критерії наукової діяльності. Завдяки інтеграції з URIS, бібліотеки матимуть можливість автоматично імпортувати дані про публікації і включати їх до загальних метрик, що спрощує процес збору і аналізу наукової інформації.

Система URIS має потенціал значно спростити доступ до наукових даних, зменшити бюрократичні процедури та забезпечити більшу прозорість

наукової діяльності. Це також передбачає, що бібліотеки ЗВО будуть брати активну участь у впровадженні таких інструментів, які сприятимуть побудові національної наукової інфраструктури, що відповідає міжнародним стандартам. Бібліотеки можуть стати важливими посередниками між університетом та цією системою, надаючи підтримку науковцям в оновленні їх профілів і забезпечуючи коректність введених даних.

Завдяки впровадженню URIS, університетські бібліотеки отримають можливість сприяти полегшеному пошуку наукових робіт через інтероперабельність системи, що підтримує принципи FAIR (Findability, Accessibility, Interoperability, Reusability). Це дозволить зробити наукові дані доступними, а також забезпечити їх використання як у національному, так і в міжнародному контексті, що є важливим елементом для підвищення конкурентоспроможності української науки.

Крім того, система надає можливість будувати рейтинги дослідників і установ за різними параметрами, що може стимулювати науковців до підвищення якості своєї діяльності. Університетські бібліотеки повинні активно залучати науковців до використання цієї платформи, оскільки від успішного впровадження URIS залежить їх позиція в міжнародних наукових рейтингах.

Особливо важливою є роль бібліотек у забезпеченні ідентифікації науковців через унікальні ідентифікатори, як ORCID. Це дозволяє значно підвищити точність збору даних та уникнути дублювання наукових робіт. Підтримка таких ідентифікаторів є критично важливою для бібліотек, оскільки це гарантує правильну атрибуцію публікацій, а також зменшує ймовірність помилок у наукових метриках.

Завдяки системі URIS бібліотеки ЗВО отримають можливість формувати динамічні рейтинги дослідників та установ на основі реальних наукових досягнень, що дозволить не лише підвищити прозорість оцінки наукової діяльності, а й сприятиме розвитку нових міждисциплінарних колаборацій. Тому важливою складовою їх роботи стає участь у формуванні

цих рейтингів, надання підтримки науковцям у їх активності на наукометричних платформах та в просуванні їх наукових здобутків.

Таким чином, співпраця бібліотек ЗВО з Національною електронною науково-інформаційною системою URIS є необхідним кроком до розвитку наукової інфраструктури України. Це дозволить не лише удосконалити систему моніторингу наукових досягнень, а й створити зручний, інтероперабельний інструмент для науковців та адміністраторів, що відповідає сучасним світовим вимогам.

Загалом запропоновані напрями створять умови для ефективного функціонування університетських бібліотек у наукометричному середовищі, забезпечуючи їхню роль у формуванні сучасного наукового простору України.

ВИСНОВКИ

З проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Наукометрія, як дисципліна, що аналізує наукову діяльність через кількісні показники, стає важливим інструментом для оцінки результатів наукових досліджень. У той же час, її розвиток та застосування супроводжуються низкою проблем і викликів, зокрема щодо точності оцінки наукової якості. Хоча наукометричні індикатори, як-от h-індекс і імпакт-фактор, здатні відображати певні аспекти наукової видимості, вони не завжди коректно оцінюють наукову цінність, що ставить під сумнів їхню ефективність у системі наукової оцінки. Додатковими труднощами є комерціалізація наукометричних баз, яка обмежує доступ до важливої інформації, а також необхідність публікацій у міжнародних журналах, що може призвести до втрати національної наукової ідентичності.

2. Університетські бібліотеки в Україні адаптуються до сучасних вимог, впроваджуючи новітні технології для вдосконалення бібліотечних послуг і розвитку наукової комунікації. Вони розбудовують систему наукометричних послуг, базовими складовими якої є: інформаційна підтримка, наукометричні дослідження, консультаційні послуги, використання наукометрії у бібліотечному менеджменті, навчання користувачів і участь у проектах. Впровадження інноваційних технологій дозволяє бібліотекам адаптуватися до сучасних потреб наукової спільноти, розвивати традиційні послуги і активно впливати на рейтингові позиції університетів. Це підтверджує роль бібліотек не лише як сховищ знань, а й як важливих стратегічних партнерів у науковій діяльності.

3. Наукометричні послуги є важливим інструментом для підвищення видимості наукових досліджень, сприяючи покращенню репутації дослідників та їхніх установ, а також розвитку наукових комунікацій. Вони не лише підтримують ефективний моніторинг та аналіз публікацій, а й сприяють демократизації доступу до наукової інформації, що відкриває нові

можливості для співпраці між науковцями. Впровадження нових підходів, таких як альтметрика, дозволяє оцінювати вплив досліджень в контексті соціальних мереж і медіа. Університетські бібліотеки, зокрема в Україні, активно підтримують ці ініціативи, розвиваючи відповідні сервіси та служби, що сприяють інтеграції принципів відкритої науки та забезпечують доступ до наукових результатів через інституційні репозитарії і відкриті публікації. Проте, для системного розвитку таких ініціатив необхідне встановлення чітких політик та інфраструктурних рішень на рівні університетів та урядів.

4. На основі вивчення досвіду роботи провідних університетських бібліотек України (наукових бібліотек Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Львівської політехніки та Київського університету імені Тараса Шевченка, Сумського національного університету) доведено, що більшість бібліотек ЗВО активно використовують міжнародні наукометричні бази даних, такі як Web of Science і Scopus. Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна має понад 43 тисячі повнотекстових документів, зокрема 16 836 матеріалів у репозитарії eKhNUIR, які протягом 2023 року отримали понад 8 мільйонів переглядів. Київський університет імені Тараса Шевченка в 2023 році зафіксував зростання кількості наукових публікацій у Scopus на 6,1% та у Web of Science Core Collection на 3,2%. Загальна кількість проіндексованих документів у цих базах даних досягла 25 137 та 23 970 відповідно, а h-індекс університету становить 122 у Scopus та 82 у Web of Science.

5. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, що лідирує за кількістю публікацій (25 148 у Scopus), також демонструє найвищий h-індекс серед університетів України (122 у 2023 році). Це свідчить про стабільний рівень наукової активності та міжнародний вплив цього закладу, що підтверджується значною кількістю публікацій і цитувань за останні роки. Водночас, за даними Web of Science, університет має 23 970 публікацій і x-індекс 82, що є високим показником.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна займає друге місце за кількістю публікацій в обох базах даних, але його h-індекс (88 у Scopus і 46 у Web of Science) поступається лідеру, що вказує на менший рівень цитування наукових робіт. Львівський національний університет імені Івана Франка та Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» також демонструють позитивну динаміку, але з різними темпами зростання наукометричних показників. Особливо значним є підвищення h-індексу Львівського університету, який з 2021 року підняв цей показник на 5 пунктів.

Загалом, українські університети демонструють підвищення рівня конкурентоспроможності у міжнародному науковому середовищі. Найкращі результати демонструє КНУ імені Тараса Шевченка, що стає прикладом для інших закладів, зокрема щодо зростання публікаційної активності та міжнародного визнання.

6. Сучасний етап розвитку університетських бібліотек в Україні вимагає активного впровадження наукометричних послуг, які забезпечують підтримку науково-педагогічного персоналу у його публікаційній діяльності. Бібліотеки стають важливими аналітичними та комунікаційними центрами. Це досягається за рахунок використання передових технологій і баз даних, таких як Scopus, Web of Science, а також інноваційних платформ для оцінки наукової діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграє професійний розвиток бібліотечного персоналу, що дозволяє підтримувати високий рівень знань та навичок для впровадження нових інструментів і методів роботи. Крім того, автоматизація процесів, розширення доступу до наукових ресурсів, партнерство з науковими установами та активне інформування користувачів сприяють покращенню ефективності наукометричних послуг та збільшенню публікаційної активності дослідників.

Бібліотеки виконують важливу роль у підтримці репозитаріїв, формуванні наукових метрик, забезпеченні ідентифікації авторів та створенні динамічних рейтингів. Співпраця з URIS дозволить зменшити бюрократичні

бар'єри, підвищити точність наукометричних даних і забезпечити інтеграцію української науки в міжнародний контекст, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності науковців та установ на світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зінченко, В. Наукометричні показники, ранжування та наукова ідентифікація як фактори інтернаціоналізації вищої освіти і науки у контексті стійкого розвитку. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: методичні рекомендації. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. С. 16–38.
2. Кабінет Міністрів України. Про затвердження національного плану щодо відкритої науки: Розпорядження КМУ. Верховна Рада України, [online] 08 жовтня. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennia-natsionalnoho-planu-shchodo-vidkrytoi-nauky-892-081022>
3. Куліш Ю. Особливості цифрового середовища університетських бібліотек на сучасному етапі. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. 2023. Вип. 11. С. 10–20.
4. Куліш Ю.О. Бібліотека закладу вищої освіти в системі наукометричного супроводу науково-дослідної діяльності : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. Київ, 2024. 16 с.
5. Назаровець М. Цифрові інструменти підтримки наукової комунікації в бібліотеках ЗВО : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. Харків, 2020. 20 с.
6. Національний план щодо відкритої науки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 892-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text>
7. «Наукова комунікація в цифрову епоху». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UKMA+SCDA101+2020_T1/about

8. Офіційний сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <https://knu.ua/official/preventing-corruption/>
9. Офіційний сайт Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua>
10. Офіційний сайт Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <https://lnu.edu.ua>
11. Офіційний сайт Національного університету «Львівська політехніка». URL: <https://lpnu.ua>
12. Офіційний сайт Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ ім. Ігоря Сікорського). URL: <https://www.kpi.ua>
13. Офіційний сайт Сумського державного університету. URL: <https://sumdu.edu.ua/uk/>
14. Пасмор, Н. П., & Зарвирог, І. П. Імпакт-фактор як наукометричний індикатор значимості наукового журналу. *Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*. 22(2), 2017. С. 325–337.
15. Про бібліотеки і бібліотечну справу : закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text>
16. Про авторське право і суміжні права : закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
17. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” : розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 23.03.2016 № 219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p#Text>
18. Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки

України від 19 верес. 2017 р. № 1286. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1286729-17>

19. Салата, Г. Сучасні університетські бібліотеки як осередки комунікації: науковий аспект. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері, 5(1), 2022. С. 178–184. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.5.1.2022.261302>

20. Симоненко, Т. Бібліометричні системи Scopus і Google Scholar: сфери використання. Бібліотечний вісник (2), 2015. С. 10–13

21. Теоретичні та методичні основи модернізації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» та повоєнного відновлення України як сильної європейської країни : монографія / В. Луговий, І. Драч, О. Петроє, В. Зінченко, Ю. Мелков, І. Жиляєв, І. Регейло, О. Слободянюк, Н. Базелюк; за ред. В. Лугового, І. Драч, О. Петроє. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 173 с.

22. Ткаченко Д. В. Наукометрична діяльність університетських бібліотек: впровадження європейського досвіду у роботу бібліотеки МНАУ. Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи : VIII наук.-практ. online конф., м. Острог, 24–31 трав. 2023 р. Острог, 2023. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15970/1/407-857-1-PB.pdf>

23. Ярошенко Т. О., Сербін О. О., Ярошенко О. І. Відкрита наука: роль університетів та бібліотек в сучасних змінах наукової комунікації. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2022, Том 5, № 2. С. 277-292.

24. Keskitalo, E.-P., Open science opens up the library. The National Library of Finland Bulletin. 2016. URL: http://blogs.helsinki.fi/natlibfi-bulletin/?page_id=261

25. Montazerian, M. & Dorch, B. F. Editorial: Quality and Quantity in Research Assessment: Examining the Merits of Metrics. *Frontiers in Research*

Metrics and Analytics, 28 March 2022. Sec. Research Assessment.
<https://doi.org/10.3389/frma.2022.991550>

26. Open Science. European University Association. URL:
<https://eua.eu/issues/21:open-science.html> Pinfield S., & Rutter S. Mapping the
 future of Academic Libraries. A report for SCONUL

27. Scopus Preview. URL:
<https://www.scopus.com/home.uri?zone=header&origin=>

28. Scopus – докладна інструкція для вченого. Наукові публікації.
 2019. 06 груд. URL: [https://spubl.com.ua/uk/blog/scopus---podrobnaya-](https://spubl.com.ua/uk/blog/scopus---podrobnaya-instruktsiya-dlya-uchenogo)
[instruktsiya-dlya-uchenogo](https://spubl.com.ua/uk/blog/scopus---podrobnaya-instruktsiya-dlya-uchenogo)

29. Scopus та Web of Science: паралелі й точки перетину. Наука та
 метрика. 2020. 13 січ. URL: [https://nim.media/articles/scopus-ta-web-of-science-](https://nim.media/articles/scopus-ta-web-of-science-paraleli-y-tochkiperetinu)
[paraleli-y-tochkiperetinu](https://nim.media/articles/scopus-ta-web-of-science-paraleli-y-tochkiperetinu)

30. Supporting Taylor & Francis journal editors. (2022). Understanding
 research metrics. Taylor & Francis Editor Resources.
<https://editorresources.taylorandfrancis.com/understanding-research-metrics>

31. Swedish University of Agricultural Sciences. URL:
<http://www.slu.se/en/library/publish/eindex>.

32. University of Bergen. URL: [http://www.uib.no/ub/en/about-](http://www.uib.no/ub/en/about-thelibrary/projects/bibliometrics-university-of-bergen)
[thelibrary/projects/bibliometrics-university-of-bergen](http://www.uib.no/ub/en/about-thelibrary/projects/bibliometrics-university-of-bergen) .

33. University of Copenhagen. URL:
<http://kubis.ku.dk/forskervservice/english/services/bibliometricsservices>.

34. University of Southampton. URL:
<http://www.southampton.ac.uk/library/research/bibliometrics/index.html>.

35. University of Vienna. URL: <http://bibliometrie.univie.ac.at>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Найбільш цитовані документи авторів Університету у Scopus,
станом на 22.11.23

Рік публікації	Назва документу	Автор/и	Назва видання	Кількість цитувань 2023 (2022)
1997	Self-Assembly, Symmetry, and Molecular Architecture: Coordination as the Motif in the Rational Design of Supramolecular Metallacyclic Polygons and Polyhedra	Stang P.J., Olenyuk B.	Accounts of Chemical Research, 30(12), 502-518. doi:10.1021/ar9602011	1348 (1330)
2009	RIPL – Reference Input Parameter Library for Calculation of Nuclear Reactions and Nuclear Data Evaluations	Capote R., Herman M., Oblozinsky P. et al.	Nuclear Data Sheets, 110(12), 3107-3214. doi:10.1016/j.nds.2009.10.004	1126 (1036)
2006	Bose-Einstein condensation of quasi-equilibrium magnons at room temperature under pumping	Demokritov S.O., Demidov V.E., Dzyapko O. et al.	Nature, 443(7110), 430-433. doi:10.1038/nature05117	716 (668)
2005	The arecibo legacy fast ALFA survey. I. Science goals, survey design, and strategy	Giovanelli R., Haynes M.P., Kent B.R. et al.	Astronomical Journal, 130(6), 2598-2612. doi:10.1086/497431	662 (614)
2010	Combined measurement and QCD analysis of the inclusive e^+p scattering cross sections at HERA	Aaron F.D., Abramowicz H., Abt I. et al.	Journal of High Energy Physics, 2010(1) doi:10.1007/JHEP01(2010)109	634 (625)

Джерело: [8]

Найбільш цитовані документи авторів Університету у Web of Science Core Collection, станом на листопад 2023 р.

Рік публікації	Назва документу	Автор/и	Назва видання	Кількість цитувань 2023 (2022)
1999	Layer-by-layer assembly of ultrathin composite films from micron-sized graphite oxide sheets and polycations	Kovtyukhova, NI; Ollivier, PJ; Martin, BR; et al.	Chemistry of Materials, 11(3), 771–778. doi: 10.1021/cm981085u	2 951 (2 871)
2009	RIPL - Reference Input Parameter Library for Calculation of Nuclear Reactions and Nuclear Data Evaluations	Capote, R.; Herman, M.; Oblozinsky, P.; et al.	Nuclear Data Sheets, 110(12), 3107-3213. doi:10.1016/j.nds.2009.10.004	1 066 (980)
2006	Bose-Einstein condensation of quasi-equilibrium magnons at room temperature under pumping	Demokritov, S. O.; Demidov, V. E.; Dzyapko, O.; et al.	Nature, 443(7110), 430-433. doi:10.1038/nature05117	679 (639)
2005	The Arecibo Legacy Fast ALFA survey. I. Science goals, survey design, and strategy	Giovanelli, R; Haynes, M.P; Kent, B.R.; et al.	Astronomical Journal, 130(6), 2598-2612. doi: 10.1086/497431	647 (607)
2004	A catalog of neighboring galaxies	Karachentsev, ID; Karachentseva, VE; Huchtmeier, WK; et al.	Astronomical Journal, 127(4), 2031. doi: 10.1086/382905	626 (604)

Джерело: [8]

Топ- 10 джерел, в яких найчастіше публікувалися автори Університету, за даними Scopus, 2021–2023 рр., станом на листопад 2023 р.

№	Назва джерела	Кількість публікацій у 2021–2023	CiteScore 2022	SNIP 2022	Q 2022
1.	Ceur Workshop Proceedings	248	1.1	0.223	4
2.	16th International Conference Monitoring Of Geological Processes A	79	*	*	*
3.	Molecular Crystals And Liquid Crystals	73	1.1	0.384	4
4.	20th International Conference Geoinformatics Theoretical And Applied Asp	71	*	*	*
5.	Ukrainian Journal Of Physics	58	1.2	0.390	3
6.	Cybernetics And Systems Analysis	57	1.5	0.855	3
7.	15th International Conference Monitoring Of Geological Processes And Ecological Condi	56	*	*	*
8.	Applied Nanoscience Switzerland	52	6.2	0.832	2
9.	Eastern European Journal Of Enterprise Technologies	51	2.1	0.514	3
10.	Access To Justice In Eastern Europe	41	0.7	0.137	2
11.	Springer Proceedings In Physics	41	0.4	0.107	4
12.	Lecture Notes in Networks and Systems	37	0.7	0.190	4
13.	Sententiae	37	0.3	0.964	2

**Матеріали конференцій не враховуються, тому для відображення найпопулярніших журналів, у яких публікуються співробітники Університету, список було розширено.*

Джерело: [8]

Топ- 10 джерел, в яких найчастіше публікувалися автори Університету Шевченка, за даними Web of Science Core Collection, 2021–2023 рр., станом на листопад 2023 р.

№	Назва джерела	Кількість публікацій у 2021–2023	IF 2022	Б Д	Journal Citation Indicator 2022	Q IF 2022
1.	AMAZONIA INVESTIGA	68	0.6	ES CI	0.46	3
2.	AD ALTA JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH	66	0.7	ES CI	0.27	3
3.	CUESTIONES POLÍTICAS	66	0.7	ES CI	0.40	3
4.	VISNYK OF TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV GEOLOGY	66	0.3	ES CI	0.09	4
5.	MOLECULAR CRYSTALS AND LIQUID CRYSTALS	63	0.7	SC IE	0.16	4
6.	CYBERNETICS AND SYSTEMS ANALYSIS	55	0.5	ES CI	0.12	-
7.	UKRAINIAN JOURNAL OF PHYSICS	49	0.5	ES CI	0.13	4
8.	FINANCIAL AND CREDIT ACTIVITY PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE	48	1.0	ES CI	0.33	3
9.	ACCESS TO JUSTICE IN EASTERN EUROPE	47	0.4	ES CI	0.55	3
10.	INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY	43	-	ES CI	0.09	4

Джерело: [8]